

7. <http://www.99minut.ru/?name=getall&statja=17262>
8. <http://www.milcom.ru/?action=aboutuswrote&num=59>
9. Сикачина А. Рынок ферросплавов. Индикаторы // Металл. - 2006.- №12., декабрь, 37-38 с.
10. По матеріалам „Українські новини”. Ферросплавы // Металлбюллетень. Украина, - 2006, - №11(113), ноябрь, с. 129-132.
11. Ціни на міжнародному ринку ферросплавів. // Металлбюллетень. Украина, - 2005, - №1(91), №5(95), №8(98), №11(101); - 2006, - №3(105), №5(107), №8(110), №12(114); - 2007, - №1(115).
12. Гнатюш В. Рынок ферросплавов// Металл. - 2006. - №2(74)., 65-66 с.

Кутідзе Л.С., Фурман Є.О.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ. АНОТАЦІЯ

I. Вступ

Сучасний стан світової економіки і тенденції її подальшого розвитку все частіше пов'язують з терміном «глобалізація». Формами прояву процесів глобалізації є зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, стрімкий розвиток фінансових ринків, підвищення ролі транснаціональних корпорацій, збільшення мобільності робочої сили. Глобалізація призводить до виникнення нових форм конкуренції і появи систем глобального стратегічного менеджменту. Основою глобалізації виступає інтернаціоналізація не обміну, а виробництва, суб'єктами якого є транснаціональні компанії. Можна казати про створення ними глобально функціонуючого виробничого процесу, окремі ланки якого розташовані у багатьох країнах світу. Процеси глобалізації торкаються більшості галузей світової економіки і досить швидкими темпами вони відбуваються в металургійному секторі світової економіки.

Зараз у металургійній галузі спостерігається тенденція до інтеграції компаній. Злиття лідируючих транснаціональних компаній - Mittal Steel та Arcelor загострило конкуренцію за споживачів та сировину. Ця угода стала, з одного боку, формою прояву інтеграційних процесів, а з іншого, каталізатором їх подальшого розвитку. Для того щоб бути конкурентоспроможними дрібні компанії намагаються змінювати свою організаційну структуру - використовувати стратегію інтеграції, тоді, як раніше вони орієнтувались лише на експортну стратегію у своїй міжнародній діяльності. У гірничо-металургійному комплексі (ГМК) відбуваються процеси, наслідком яких є зміна структури ринку, та, відповідно, зміна цінних стратегій виробників.

В Україні гірничо-металургійний комплекс (ГМК) є одним з найважливіших секторів економіки, який визначає економічний та експортний потенціал країни. Комплекс включає такі види промислової діяльності, як видобування залізної руди і руд кольорових металів, металургію та металообробку. На сучасному етапі від його розвитку в значній мірі залежить ефективність функціонування всієї національної економіки.

Проблемам конкурентоспроможності гірничо-металургійного комплексу (ГМК) України та дослідженню тенденцій його розвитку присвячено роботи таких вітчизняних вчених - економістів, таких як Ю. Макогон, І. Майорова [1], Б. Буркинський, С. Савчук [2], Т. Загорська [3] та інших.

Конкурентоспроможність підприємств вітчизняного ГМК, в значній мірі, залежить від їх спроможності реагувати на зміни оточуючого середовища, розробляти та реалізувати глобальні стратегії. Тому актуальним є аналіз стратегій та організаційних підходів до їх реалізації підприємствами металургійної галузі на світовому ринку.

II. Постановка завдання

Мета статті - дослідити зміни організаційних структур металургійних підприємств на міжнародному ринку під впливом процесів глобалізації і визначити прояви та значення інтеграційних процесів в ГМК України.

III. Результати

Гірничо-металургійний комплекс України (ГМК) - це сукупність підприємств, які послідовно здійснюють видобування, збагачення, металургійну переробку руд чорних, кольорових і рідкісних металів та нерудної сировини для металургії, виробництва чавуну, сталі, кольорових і рідкісних металів, сплавів, прокатне виробництво, переробку вторинної сировини. До гірничо-металургійного комплексу належить також коксохімія, виробництво вогнетривів, будівельних конструкцій з металу, електродів, металургійного устаткування, порошкова металургія тощо. [4, С.218]

Гірничо-металургійний комплекс визначають як потужну виробничу систему, яка об'єднує різні організації (виробничі, наукові, дослідні, управлінські, тощо) на основі територіальної концентрації мереж спеціалізованих постачальників, виробників та споживачів, діяльність яких пов'язана між собою процесами виробництва і реалізації металопродукції.

ГМК є невід'ємною складовою виробництва конструкційних матеріалів, що значною мірою визначає економічний потенціал країни і забезпечує матеріалізацію капіталовкладень в основних фондах. Основними споживачами продукції гірничо-металургійного комплексу є машинобудування, будівництво, транспорт, сільське господарство.

Основними складовими комплексу є чорна та кольорова металургія, що охоплюють всі стадії технологічних процесів: від видобутку і збагачення сировини до одержання готової продукції у вигляді чорних і кольорових металів та їхніх сплавів.

Експортна діяльність металургійної галузі щорічно приносить понад 40% валютних надходжень. А згідно з західним підходам, пріоритетними галузями є такі, що забезпечують валютні надходження або ті, що використовують високі технології. Такі галузі визнають "цільовими" для підтримки державою, бо вони перспективніші за інші, коли мова йде про підвищення добробуту нації. [5]

Україна посідає третє місце серед світових експортерів металу. У 2005 році обсяги експорту недорогоцінних металів та виробів з них склали 14008,6 млн. дол. США, що склало 40,9 % у загальному обсязі експорту. [6, С.262]

Металургійна галузь орієнтована на експорт і тому дуже залежить від кон'юнктури світового ринку. Хоча більшість країн збувають значну частину металопродукції на внутрішньому ринку. У середньому співвідношення між внутрішнім і зовнішнім продажем становить, відповідно, 80% і 20%. В Україні це співвідношення суттєво відрізняється від зазначеного - близько 80% прокату експортується і лише 15% споживається в країні. Приблизно такі самі співвідношення спостерігаються й щодо інших видів металопродукції. За експертними прогнозами до 2010 р. внутрішній ринок країни візьме не більше 8 млн. т прокату, тобто всього близько 35% поточного обсягу його виробництва. [1, С.79]

Потужним конкурентом для нашої країни є Китай, де обсяги виробництва перебивають зростаючі витрати. Продукція майже всіх металургійних підприємств світу йде на задоволення швидкозростаючої економіки Китаю. При цьому Китай власноруч демонструє значне зростання виробництва залізної руди, яке лише за останній рік зросло з 350 до 450 млн. тон. Різниця порівнюється з річним обсягом добування залізної руди в Росії. Тому вважають, що цей дефіцит сировини через два-три роки зміниться її надлишком, і ціни на ринку обваляться. Існує думка, що це і є мета Китаю, так як масштаби цієї країни дозволяють втілювати подібні стратегії.

Також зараз Китай веде агресивну експансію до північної Африки (одного з основних ринків українських металургів), а в Європі спостерігається надлишок сталеливарних потужностей, тому зайняти стійку позицію на ринку для українських виробників дуже важко.

На протязі багатьох років металургійні підприємства України базують свою діяльність на експортній стратегії. Значення галузі в сучасній економіці визначається тим, що вона є головним постачальником матеріалів для машинобудування й одним з головних постачальників конструкційних матеріалів для будівництва. Україна має потужний потенціал стосовно видобування та виробництва металу, тому, щоб не втратити своєї позиції, а враховуючи сучасну ситуацію на ринку і відновити її, українським підприємцям потрібно змінювати стратегію ведення міжнародного бізнесу.

Насамперед, тенденція до об'єднання металургійних корпорацій притаманна і світовому ринку металургії. Це обумовлено, злиттям першого та другого гравців ринку — Mittal Steel та Arcelor, що загострило конкуренцію за споживачів та сировину. Щоб вижити в цих умовах, компанії – олігополісти вимушені теж об'єднувати власні активи, компанії використовують стратегії інтеграції.

Стратегія цього типу виправдана, коли фірма може підвищити свою рентабельність, контролюючи різноманітні стратегічно важливі для неї ланки в ланцюгу виробництва і продажу товару. Мова може йти, наприклад, про забезпечення регулярності постачань або контроль збутової мережі; про отримання доступу до інформації про роботу попередніх або наступних ланок. Слід розрізняти вертикальну та горизонтальну інтеграцію.

Мета стратегій горизонтальної інтеграції - посилення позиції фірми шляхом поглинання або контролю певних конкурентів. Обґрунтування можуть бути досить різноманітними: нейтралізувати конкурента, досягти критичної маси для отримання ефекту масштабу, отримати вигоду на взаємодоповнюваності товарів, отримати доступ до збутової мережі або до сегментів покупців.

Вертикальна інтеграція — це спосіб, за допомогою якого компанія створює (інтегрує) свої власні вхідні етапи технологічного ланцюга або вихідні її етапи. Вертикальна інтеграція може бути повною та вузькою. При повній об'єднуються всі входи та виходи. Прикладом вузькою є покупка компанією лише частини елементів, що входять до процесу та виробництво решти самостійно.

Отже, на світовому ринку металургійної продукції компанії, щоб уникнути горизонтальної інтеграції - тобто поглинання іншими, великими корпораціями — прагнуть до вертикальної інтеграції.

Та компанія, яка не витримає конкуренції може бути поглинута. Щоб цього запобігти, корпорації намагаються зростати самостійно та максимально стабілізувати свій бізнес. Наприклад, індійська сталеливарна компанія Tata Steel почала процес поглинання британської Corus. Зокрема, Tata намагається домовитись про участь в добуванні залізної руди в Австралії. Японська Nippon Steel вступила до стратегічного союзу з бразильською CVRD. Зараз усі аналітики обговорюють можливе поглинання другої за розміром алюмінієвої компанії світу - американської Alcoa. Потенційними покупцями є ВІР Billiton або Rio Tinto. [7, С.15]

Таким чином, процеси глобалізації є тенденцією розвитку сучасної металургії. Початок цим подіям було дано ще восени 2001 року коли велика французька сталеливарна компанія (Usinor SA) почала об'єднання з компаніями Іспанії та Ліхтенштейну (Arbed та Aceralia), створивши до лютого 2002 року найбільший сталеливарний гігант сучасності Arcelor S.A., який наслідок, як було зазначено вище, об'єдналася з лідером металургійного ринку, індійською компанією Mittal Steel

В якості прикладів міжнародної кооперації також можна навести дві великі японські компанії NKK Corp. та Kawasaki Steel Corp., які інтегрували своє виробництво, створивши другу за обсягами виробництва сировини (33 млн. т.) світову компанію. Головний мотив — скорочення виробничих витрат і здешевлення продукції.

Таки ж процеси відбуваються й у гірничодобувній галузі. Це, зокрема, злиття ВНР Billiton у 2001 році та створення другої за потужністю гірничої компанії у світі. Ще в 2003 році вирішили об'єднатися найбільші виробники коксівного вугілля Канади - Fording, Teck та Lusscar, внаслідок чого новостворена компанія контролюватиме близько 20 % світової торгівлі коксівним вугіллям.

Світові металургійні лідери цілеспрямовано консолідують свої виробничі можливості з метою інтенсифікації процесів технологічного оновлення, зниження організаційних витрат та збільшення ваги на ринку. Отже, можемо визначити основні тенденції сучасних інтеграційних процесів в гірничо-металургійному комплексі:

1. Об'єднанню металургійних компаній у великі холдинги сприяє неповне завантаження потужностей підприємств, що призводить до підвищення собівартості металопродукції та зниженню її конкурентоспроможності. Щоб уникнути зменшення обсягів виробництва компанії вимушені об'єднуватись;

2. В галузях - основних споживачах металургійної продукції – зростає консолідація. Наприклад, вже зараз в автомобільній промисловості п'ять компаній контролюють майже 70 % всього ринку. [8, СЛ9] Таким чином, на кожен автомобільну компанію приходиться по декілька постачальників металу, що, в свою чергу, сприяє зниженню рентабельності останніх. Функцію ж глобальних постачальників металу можуть виконувати лише транснаціональні компанії-виробники;

3. Шляхом злиття металургійні підприємства вирішують проблему реінвестування в галузь. Так як внутрішньокорпоративні розрахунки за продукцію та об'єднання збутових можливостей зменшують адміністративні витрати;

4. Квотування та впровадження протекціоністського мита суттєво ускладнює ведення міжнародного бізнесу розрізних металургійних компаній, різноманітні об'єднання дають можливість уникнути обмеження щодо експорту металопродукції;

5. Цінова ситуація, що склалася на ринку сталеливарного виробництва. Аналітики відокремлюють ряд факторів, що вказують на падіння попиту в 2007 році, а саме: уповільнення світового економічного підйому та форсоване збільшення експортних поставок дешевого металу з Китаю. Багато великих споживачів сталевих продукції повідомляють про затоварювання своїх складів. Зі зниженням цін на сталь українським металургам доведеться доводити свою спроможність на світовому ринку. Втримають свої позиції лише ті компанії, які отримують доступ до глобального ринку капіталу, нових технологій і вибудовують вертикально інтегровані структури.

Також можна відокремити таку вагому передумову альянсів в металургійному секторі, а саме: в жодній галузі світової економіки збут продукції та нарощування активів залежить не лише від доцільно розробленої маркетингової політики, а й від особистих зв'язків та авторитету менеджменту компаній. Тому, в такому випадку, об'єднання є вирішуючим фактором.

Що стосується національного ринку металургійної промисловості, то на ньому достатньо сировини, щоб забезпечити всі сталеливарні потужності. Але багато меткомбінатів мають проблеми з постачанням, так як не можуть знайти спільної мови з володарями вітчизняних гірничо-збагачувальних комплексів. Наприклад, заводи ІСД та Маріупольський меткомбінат ім. Ілліча вимушені переходити на руду, яку вони імпортують з Росії та Бразилії. Тому сьогодні обговорюється об'єднання української компанії "Індустріальний Союз Донбасу" з російською "Газметал".

При умові глибокої інтеграції (злиття основних активів) об'єднана компанія зможе виробляти понад 17 млн. тон сталі та 40 млн. тон залізної руди, а її капіталізація наблизиться до 20 млрд. доларів. Якщо б таке об'єднання сталося саме зараз, україно-російська компанія зайняла б дванадцяте місце серед сталеливарних компаній, випередивши таких гігантів, як німецька ThyssenKrupp і російська "Євраз". Зараз робоча група оцінює активи та шукає оптимальні форми інтеграції.

Основними активами "ІСД" є Алчевський меткомбінат, Алчевський коксохімічний завод, Дніпропетровський меткомбінат ім. Дзержинського, меткомбінат Dunafert в Угорщині і Huta Czeszochowa в Польщі. Підприємства компанії виробляють 9,3 млн. тон сталі на рік. В 2005 році виручка корпорації склала 3,5 млрд. доларів, а чистий прибуток - 390 млн. доларів. [7, С.16]

Холдінг "Газметал" володіє контрольними пакетами акцій Лебединського і Михайлівського гірничо-збагачувальних комплексів, а також компаніями "Уральська сталь" і Оскольським електрометалургійним комбінатом. На рік "Газметал" виробляє 6,3 млн. тон сталі та більше 40 млн. тон залізорудної сировини. Доход компанії в 2005 році склав 4,6 млрд. доларів, а чистий прибуток - близько мільярда доларів. [7, С.16].

Об'єднання української компанії з "Газметалом" гарантує збільшення та стабільність постачання сировини, що надійно захистить інтегровану компанію від конкурентів.

Українська металургія як експортоорієнтована галузь, змушена дотримуватися тенденцій не внутрішнього, а світового ринку металів. Найбільшою популярністю в інвесторів, як стратегічних, так і портфельних, користуються компанії, по-перше - вертикально інтегровані; по-друге - такі, що мають налагоджену інфраструктуру; по-третє - що орієнтовані на використання нових технологій, які поширилися після 70-х років. Тобто, основними критеріями, які визначатимуть рівень капіталізації металургійних активів протягом наступного десятиріччя, є сировина, інфраструктура і технології. І потенціал вітчизняного ГМК варто оцінювати саме в розрізі цих трьох критеріїв.

Тому найдоцільнішим для великого бізнесу є курс на вертикальну інтеграцію активів. Сьогодні більшість бізнес-структур, які працюють у вітчизняному ГМК, є або вертикально інтегрованими, або намагаються отримати під контроль сировинні активи.

IV* Висновки

Процеси глобалізації призводять до розвитку нових організаційних форм підприємств, що діють на міжнародних ринках. Спостерігається тенденція до переходу від експортної стратегії ведення міжнародного бізнесу, в основі якої - екстерналізація діяльності підприємства, до інтеграційних стратегій.

Для збереження своїх конкурентних позицій металургійним компаніям, що зараз домінують в Україні, потрібно враховувати тенденції світового металургійного ринку стосовно організаційних змін, що відбуваються під впливом глобалізації. Найбільш актуальною для підприємств українського ГМК є стратегія вертикальної інтеграції. Але ж, для виходу на світовий ринок капіталу потрібно розкрити структуру власності, і прозорість у цих питаннях є однією з головних умов виходу на фондові ринки.

Компаніям також потрібно аналізувати напрямки використання стратегій горизонтальної інтеграції — намагатись збільшувати вартість своїх активів екстенсивним шляхом і розглядати можливості придбання заводів конкурентів. Але потрібно правильно розподіляти пріоритети між інвестуванням в існуюче виробництво і скуповуванням неліквідних зарубіжних активів.

Фінансово-промислові групи повинні паралельно розвивати інфраструктуру та підвищувати ступінь вертикальної інтеграції, вчасно об'єднуватись із зарубіжними виробниками. Кожна з представлених в Україні металургійних фінансово-промислових груп має відповідати хоча б кільком з цих критеріїв.

Джерела та література

1. Л. Ю. Макогон ГМК України на зовнішніх ринках: стан і перспективи//Економіка України. - №4, - 2005.
2. Б. Буркинський, С. Савчук Інноваційний рівень виробництва та конкурентоспроможність чорної металургії України//Економіка України. - №4, - 2006.
3. Загорська Т.П. Ринок металопродукції і розвиток гірничо-металургійного комплексу України//Економіка і прогнозування. - 2005. - №4.
4. Остапчук М.В. Рибак А.Л Система технологій (за видами діяльності): навчальний посібник. - К.: ПУЛ, 2003. - 888с.
5. Михайленко О. Методологічні аспекти структурування національної економіки і національного ринку//Економіка України. - 2003. - №5..
6. Державний комітет статистики України Статистичний щорічник країни за 2005 рік. - Київ: Видавництво "Консультант". - 2005 р.
7. Г. Простаков Может получиться хороший сплав // Эксперт. - 2007.-№8, С. 15-19.
8. Г. Простаков Металлургии всех стран, объединяйтесь!// Инвестгазета. - 2004. - №8 (437),-С. 19.

Митрофанова А.С.

ПРОТИВОРЕЧИЯ МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИЕЙ И СУВЕРЕНИТЕТОМ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Постановка проблемы в общем виде. Масштабное развертывание процессов глобализации на современном этапе развития человеческого общества не оставляет равнодушными ни ученых, ни общественных деятелей, ни рядовых граждан, порождая множество полярных мнений по данному вопросу. Зачастую диаметрально противоположные позиции объясняются противоречивостью самой сущности глобализации, которая имеет две стороны - объективную, как результат углубления международного разделения труда и интернационализации производства, и субъективную, как проявление отношений между участниками этого процесса, результат целенаправленной политики глобальных игроков на мировой арене по реализации своих интересов. Таким образом, господствующей ныне субъективной моделью глобализации является, как справедливо замечает В.Коллонтай [1, с. 24], так называемая **неолиберальная глобализация**, а именно – «специфический вариант интернационализации хозяйственной, политической и культурной жизни человечества, ориентированный на форсированную экономическую интеграцию в глобальных масштабах с максимальным использованием научно-технических достижений и свободно-рыночных механизмов и игнорированием сложившихся национальных образований, многих социальных, культурно-цивилизационных и природно-экологических императивов». Одним из проявлений глобализации (и одновременно одной из предпосылок – соотношение процессов глобализации и интеграции мы проанализируем далее) является международная экономическая интеграция (МЭИ). Во же время с развитием глобализации происходят изменения в сущности суверенитета национальной экономики, испытывающего неоднозначное влияние как со стороны глобализационных процессов в целом, так и со стороны международной экономической интеграции. Таким образом, избранная **тема является актуальной**.

Анализ исследований и публикаций. Ученые [2, с. 45] выделяют два основных подхода к определению МЭИ, понимая ее как отношения и как процесс. Под интеграцией с точки зрения первого подхода понимается «отсутствие любой формы дискриминации иностранных партнеров в каждой из национальных экономик». То есть в таком случае международная интеграция выступает как наивысшая ступень развития международных экономических отношений. С точки зрения второго подхода интеграция выражает процесс «стирания отличий между экономическими субъектами – представителями различных государств». П.О. Никифоров, Н.А. Чемисова дают, на наш взгляд, более полное определение интеграции по второму